

ното движење на подрачјето на Скопје во 1944 година, со опис на положбата на окупаторската власт и работата на Партиската организација и развојот на НОД во услови на прогони од бугарската полиција и Гестапо. Тоа имало за последица формирање партизански одред на теренот на Поречието со задача собирање нови борци од градот кои бега-ле пред разбеснетиот окупатор. Неговото формирање е извршено на 12 мај 1944 година, во с. Капино, од кога авторот ја следи и опишува активноста на Одредот сè до летото 1944 година, т.е. до 31 август кога над с. Булачани од ослободените политички затвореници, од доброволците од градот и селата и од борците на Одредот, бил формиран нов партизански одред на Скопска Црна Гора. Исто така, разработени се и приликите по капитулацијата на Бугарија и мерките на германските власти со цел да ја задржат територијата и контрираат ситуацијата во градот. На крајот даден е преглед на омасувањето на НОД во Скопска околина и борбата што Одредот ја водел со

балистите во реонот на Света Петка и заминувањето на главнината на Одредот кон Издеглавје и Жегљане, со посебен осврт на борбата што ја водел дел од Одредот на Карлијак и на Скопска Црна Гора, заклучно со при соединувањето кон 12 и 16 бригада во почетокот на II половина на октомври 1944 година.

Како заклучок на крајот треба да се истакне дека трудот на А. Спасовски претставува несомнен придонес кон разјаснувањето на борбените дејствија на Скопскиот партизански одред од 1941 до 1944 година. Прикажана е целокупната активност, со опишување на акциите и работата меѓу населението што имало несомнено голем резултат за разгорувањето на масовното Народно-ослободително движење во овој крај.

Во секој случај, овој труд заслужува внимание бидејќи претставува интересно градиво во нашата историографија и за пошироката јавност.

Горѓи МАЛКОВСКИ

Стоилко ИВАНОВСКИ — ПЛАНИНСКИ, Чекорења кон слободата, Детска радост, Скопје, 1984

Посветена на четириесетгодишнината од Првото заседание на АСНОМ, а наменета за најмладите читатели, при крајот на 1984 година излезе од печат книгата под горниот наслов.

Авторот на книгата, Стоилко Ивановски-Планински, повторно се навраќа на двете негови животни преокупации и цели: Ослободителната војна на својот народ за која тој уште од најмла-

ди години се определил како скопеец, подоцна член на КПЈ, партизан, политички комесар и организатор на борбата во Велешкиот и Прилепскиот крај. Втората преокупација и животна цел му е еден дел од својата животна активност да посвети на најмладото поколение — иднината на својот народ, за што се определил и го избрал позивот УЧИТЕЛ.

Окупацијата на земјата неговата активност ја свртува на колосекот од НОВ и Револуцијата сметајќи дека на народот му е најпотребна слободата, а потоа ќе биде полесно на најмладите да им се даде тоа за кое тој мечтаел — образование и воспитување на македонски мајчин јазик. Затоа сега, кога НОВ и Револуцијата го дадоа својот плод, кога татковината слави четири децении слободен живот, тој, партизанот Планински и учителот Стоилко, се свртува на непресушниот извор, прпејќи мотиви и содржини од борбите, активностите, партизанскиот живот, маките и страдањата на народот, радоста и успехите на партизаните, со цел тоа да го доближи до најмладите, до она што се викаше НОВ и Револуција, слобода и еднаквост. Тоа е уште еден личен пример како треба да се обединува револуционерното и воспитното во градењето на младата генерација.

Книгата „Чекорења кон слободата“ содржи четириесет и седум раскази напишани на 234 страници. Расказите се со тематика од НОВ и Револуцијата на нашите народи и народности. Низната содржина произлегува од НОД на Велешко-Прилепскиот крај и цела Македонија. Книгата претставува еден вид хроника на доживевани настани од авторот, со настојување од големото револуционерно искуство да го одбере и изнесе најбитното за возраста за која се наменети. Преку расказите читателот ќе се запознае со НОД како целина и посебно со партизанските единици, партизанскиот живот, многубројни ликови на истакнати борци и раководители и нивните херојски

подвизи, со начинот на партизанското војување, храброста на партизаните и народот во борбата против окупаторот и домашните предавници и со грижата на народот за борците. Посебен акцент е ставен за заедничката борба на Македонците и народностите, Турците и другите преку која се развива и кали заедништвото и братството и единството. Не е изоставено прашањето на револуционерните традиции од ИЛИНДЕН 1903 година што на националната борба на македонскиот народ ѝ дава континуитет и целина.

Преку галеријата ликови, борци, раководители и обични луѓе од народот со разни особини: херојство, пожртвуваност, издржливост, другарство, хуманост, висок патриотизам и љубов кон својот народ и слободата, авторот проткајува искрена и интимна етичка порака до најмладите: да се цени, сака и чува слободата, братството и единството на нашите народи и народности, воспитувајќи ги на примерите на возрасните и најмладите во Револуцијата чија воспитна сила е многу голема.

Посебен третман и внимание авторот посветил на децата — борци и курири кои останаа живи легенди на нашата Народноослободителна војна на чија активност и подвизи, на упорноста и извонредното снаоѓање во извршувањето на тешките задачи, можеме само да се восхитуваме. Сето тоа претставува автентично сведоштво за младите јунаци, за нивните раководители и за нивните родители.

Низ повеќе раскази доаѓа до израз хероизмот и бестрашноста на жената борец, на мајката бо-

рец, нејзиното безгранично патриотско чувство и порака дека за слободата се жртвуваат животот и децата (Пуста Кула, Мајка Евра, Храбрата мокренчанка и др.)

Покрај страотното лице на војната и злочините на окупаторот и неговите слуги, низ расказите како сврзувачка сила тече и една друга димензија на Народноослободителната војна и за природата. Тоа се хуманизмот и убавините на востанието и борбата, описите на географските места и природните убавини кои заедно со успесите на партизаните раѓале голема радост и верба кај борците и кај народот (Срничката, Битката кај Кленоец и др.) Сето тоа ја оживува вербата во сврзаноста на природата со народот и неговата борба за слобода, за неуништивоста на оваа земја која ги раѓа, храни и чува своите борци.

Во расказите доаѓаат до израз уште многу други карактеристики, особени и пораки на борците и Револуцијата: партизанската тактика на војување издржливоста и храброста на луѓето од заднината, хуманоста на учесниците во НОВ, грижата за луѓето итн.

Преку расказите се обработуваат повеќе настани од роднокрајната—локалната историја на

Велешко и Прилепско 1941—1944 година. Со тоа се надополнува една празнина кај нас за роднокрајната историја која е основа за надградба на содржините од повеќе наставни дисциплини. Нивната содржина може да се трансформира низ повеќе наставни предмети од националната и уметничката група: запознавање на природата и општеството, запознавање на општеството, историјата и географијата, мајчин јазик, ликовна и музичка уметност и други. За овие дисциплини расказите претставуваат непресушен извор за наставни, воннаставни и слободни ученички активности.

Расказите на Планински ја збогатија разноликоста на творештвото за најмладите со тематика од Народноослободителната војна и Револуцијата, и претставуваат голем придонес за наставниците и воспитувачите за социјалистичкото воспитување, за развивањето на револуционерните традиции и југословенскиот социјалистички патриотизам. Нивната креативна сила ги поттикнува најмладите непосредно да се вклучат во работата и борбата за развивање на нашата општествена заедница, за вистински хуманизам, несебично другарство, солидарност, братство и единство.

Наум ДИМОВСКИ

Учесници и сведоци, Зборник сеќања о делатности напредног учительства Југославије до 1941 године, књ, III, Београд, 1984, стр. 444

По излегувањето од печат на Зборникот „Учесници и сведоци“ во две книги, во 1975 година на страниците на „Просветен работник“ беше објавен повикот за ис-

праќање написи, статии и сеќавања во кои ќе се расветли дејноста на многумина напредни учители во Македонија и поширско во Југославија во периодот меѓу